

Joanna Bachura-Wojtasik*
Paulina Czarnek-Wnuk**
Kinga Sygizman***

Życie jest piękne. Szkic o cyklach reportaży radiowych Fundacji „Głos Ewangelii”

Wprowadzenie. Cel i metodologia pracy

„Wiara przecież rodzi się ze słuchania”¹ – mówią Henryk Dedo i Waldemar Kasperczak z Fundacji „Głos Ewangelii”, co po części wyjaśnia zaangażowanie i radiową aktywność organizacji w przygotowywaniu licznych audialnych reportaży² dokumentujących trudne koleje losu człowieka, przedstawiających

* Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, e-mail: joanna.wojtasik@uni.lodz.pl.

** Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, e-mail: paulina.czarnek@uni.lodz.pl.

*** Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, e-mail: kinga.sygizman@uni.lodz.pl.

1 D. Biczysko, „Wiara przecież rodzi się ze słuchania”. Rozmowa z Henrykiem Dedo i Waldemarem Kasperczakiem, *reportażystami Fundacji „Głos Ewangelii”*, „Głos Ewangeliczny. Kwartalnik Kościoła Ewangelicznych Chrześcijań” 2006, jesień, s. 26.

2 Ze względu na ograniczoną objętość opracowania pomijamy w tekście głównym rozważania na temat reportażu radiowego jako gatunku. O genologii reportażu radiowego zob. E. Pleszkun-Olejniczakowa, *O reportażu radiowym*, w: *Reportaż w dwudziestolecie międzywojennym*, red. K. Stępnik, M. Piechota, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004, s. 115–123. O tożsamości gatunkowej reportażu radiowego i jego podziałach zob. też, *O reportażu radiowym, jego pochodzeniu, definicji i próbach podziału*, w: *Seminarium reportażu radiowego poświęcone prezentacji i dyskusji nad radiowym dokumentem artystycznym*, Kazimierz Dolny, 19–22.10.2003, s. 33–50; K. Klimczak, *Reportaże radiowe o krzywdzie i cierpieniu*, Primum Verbum, Łódź 2011; też, *Reportaż radiowy – definicja*

bohaterów po przejściach, byłych narkomanów, alkoholików, ludzi, którzy w pewnym momencie swojego życia doświadczyli głębokiej przemiany. Nasze zainteresowanie działalnością fundacji zaczęło się od wysłuchania radiowych reportaży autorstwa jej współpracowników prezentowanych na ważnych konkursach sztuki radiowej w kraju i za granicą. Chcieliśmy dowiedzieć się, czy we współczesnej przestrzeni medialnej jest miejsce dla formy nazywanej reportażem religijnym, reportażem z misją, dla audycji, których celem jest ewangelizacja³ i docieranie do ludzi ze Słowem Bożym? Pytanie jest o tyle istotne, że pola działalności bohatera naszego artykułu są szeroko zakrojone; obejmują obecność nie tylko we wszystkich mediach, ale też posługę duszpasterską, ewangelizację w zakładach karnych, organizowanie spotkań antynarkotykowych i obozów dla młodzieży.

Dwa cykle reportaży wydanych na płycie, zatytułowane *Życie jest piękne*⁴, stały się podstawą naszych rozważań. Metodą badawczą, jaką posłużyliśmy się przy opracowywaniu materiału i prezentacji wniosków, jest interpretacja i analiza wybranych audialnych tekstów kultury⁵. W syntezie wyników pomocne okazały się także rozmowy z pracownikami Fundacji „Głos Ewangelii”⁶. Reportaże z cyklu *Życie jest piękne* podzieliłyśmy na kilka kręgów tematycznych (świadkowie historii; uzależnienia i niebezpieczna duchowość; radość życia, pochwała stworzenia; osobowości; podróż/wyjazd misyjny; rodzina). We wszystkich

i podział, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2011, nr 1(14), s. 123–133; M. Białek, *Polski reportaż radiowy. Wybrane zagadnienia*, Scriptorium, Poznań–Opole 2010. O materii reportażu radiowego zob. J. Jankowska, *Sztuka reportażu radiowego*, w: *70 lat Polskiego Radia*, Polskie Radio, Warszawa 1995, s. 101–111; P. Czarnek, K. Klimczak, *Rola muzyki we współczesnym reportażu radiowym*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2012, nr 3(17), s. 171–181; M. Kaziów, *O dziele radiowym. Z zagadnień estetyki oryginalnego słuchowiska*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973. O narracyjności reportażu radiowego piszą J. Bachura-Wojtasik, K. Sygizman, *Autonarracje w reportażu radiowym*, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna” 2016, nr 12(4), s. 107–120.

3 O radiu jako medium służącym ewangelizacji pisali m.in. ks. A. Lewek, *Mass media w służbie ewangelizacji*, „Studia Theologica Varsaviensia” 1998, nr 2(36), s. 92–97 i ks. R. Śpiewak, *Obecność katolickich treści religijnych w mediach publicznych po ustawie medialnej z 1992 roku*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2018, nr 1(27), s. 170–171.

4 „*Życie jest piękne*”. *Inspirujące reportaże*, producent Fundacja „Głos Ewangelii”, partnerzy wydania – Mobilna Parafia i Materna Communications, 2014; „*Życie jest piękne II*”. *Poruszające reportaże*, producent Fundacja „Głos Ewangelii”, partnerzy wydania – Mobilna Parafia i Materna Communications, 2016.

5 Ze względu na ograniczoną objętość artykułu nie prezentujemy dokładnego omówienia treści reportaży, ich analiz i interpretacji. Zamieszczamy jedynie wnioski.

6 Rozmowa telefoniczna autorki tekstu z Waldemarem Kaspercziakiem przeprowadzona 12 lipca 2018 roku. Zarejestrowana rozmowa w posiadaniu autorki.

reportażach pojawiła się kwestia Boga lub wiary; w jednych w bardziej, w innych w mniej dosłowny sposób. Zgodne jest to ze słowami Kasperczaka, który powiedział nam: „Chcemy w mądry i przystępny sposób opowiadać o Bogu; to nasza misja”⁷. Przeanalizowany materiał pozwolił postawić tezę, że religia nie jest podstawowym tematem reportaży nagrywanych przez Fundację „GE”⁸. Audycje mają charakter ewangelizacyjny, niosą nadzieję, Dobrą Nowinę, przesłanie i misję poprzez realizowanie tematów z bardzo różnych kręgów tematycznych, często zazębiających się ze sobą. Barbara Bogołębska, omawiając zjawisko religijności we współczesnych reportażach prasowych, także zauważała podobny efekt tematycznego krzyżowania⁹.

Przyjęliśmy następującą konstrukcję artykułu: rozpoczęliśmy od zaprezentowania tematu artykułu i wybranej metodologii, następnie syntetycznie charakteryzujemy Fundację „GE”, od jej początków w 1965 roku do teraz, ze wskazaniem na różne kręgi działalności tego niezależnego producenta. Zagadnienie reportażu religijnego, obecność wątków religijnych i Boga w analizowanych utworach poprzedza omówienie cyklu *Życie jest piękne*. W podsumowaniu staraliśmy się wskazać na ogólne cechy stylu reportaży Fundacji „GE”.

Fundacja „Głos Ewangelii” – rys historyczny i charakterystyka organizacji

25 grudnia 2018 roku minęły pięćdziesiąt trzy lata od dnia, w którym na falach krótkich rozbrzmiała pierwsza audycja *Głos Ewangelii z Warszawy* za pośrednictwem Trans World Radio z Monte Carlo¹⁰. Była to pierwsza audycja tego typu w całym układzie państw bloku wschodniego. *Głos Ewangelii z Warszawy* działał w ramach ówczesnego Zjednoczonego Kościoła Ewangelicznego¹¹, a celem redakcji od początku była działalność misyjna i ewangelizacyjna, realizowana – co warto podkreślić – z ogromnym powodzeniem. Waldemar Lisieski, ówczesny dyrektor, podkreślał, że „nawet powstawały wspólnoty kościelne zapoczątkowane

⁷ Rozmowa telefoniczna autorki tekstu z Waldemarem Kasperczakiem.

⁸ Formy skróconej „GE” używamy wymiennie z pełną nazwą „Głos Ewangelii”.

⁹ Badaczka pisała: „tematyczna odmiana dziennikarstwa religijnego/wyznaniowego współwystępuje z innymi typami dziennikarstwa” (B. Bogołębska, *Religijność we współczesnych reportażach*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2018, nr 1(27), s. 37).

¹⁰ Następnie programy emitowane były codziennie, z wyjątkiem piątków, od godziny 17¹⁵ do 17³⁰ na fali 31 MHz. Dodatkowo pięć razy w tygodniu program na życzenie słuchaczy był powtarzany wieczorem o 20⁴⁵ na fali 41 MHz. Zob. M. Balcerak, *Współczesne formy ewangelizacji na przykładzie Fundacji „Głos Ewangelii”*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. hab. Bogusława Milerskiego, prof. ChAT, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Warszawa 2014, s. 39. Praca udostępniona autorkom artykułu.

¹¹ Zob. tamże, s. 37.

przez ludzi, którzy pierwszy kontakt z Ewangelią mieli poprzez te audycje i tak rozpoczynali swoją drogę do Boga”¹².

Pierwsze lata emisji programów ewangelizacyjnych były utrudnione ze względu na cenzurę. „Zarówno tekst pisany, jak i później nagrany, szedł do cenzora na ulicę Mysią w Warszawie”¹³ – zauważają Dedo i Kaspercak. Audycje zatwierdzone przez cenzora emitowane były następnie z ośrodka misyjnego Trans World Radio w Monte Carlo. Po 1989 roku, gdy przemianie uległ rynek mediów, zaczęła się zmieniać także działalność „Głosu Ewangelii”, który od strony formalnej w 1996 roku stał się fundacją powołaną przez Good News Broadcasting Association z Wielkiej Brytanii, Kościół Ewangelicznych Chrześcijan w RP i Kościół Chrystusowy w RP¹⁴. Programy „GE” nadawano już w siedmiu stacjach komercyjnych, w 1997 roku – w 19 oraz w dwóch stacjach zagranicznych¹⁵. Ewangelizacyjny i misyjny zasięg fundacji wzrastał z każdym rokiem. Obecnie już 54 stacje radiowe emitują reportaże realizowane przez tego producenta¹⁶.

Wiele zmieniło się również od strony produkcji. W zapomnienie odszedł montaż ręczny na taśmach analogowych, ustępując miejsca cyfrowej obróbce dźwięku, a transmitowane w pierwszych latach działalności nabożeństwa zostały zastąpione przez inne twórcze formy audialne, jak reportaż radiowy, wywiady czy słuchowiska. Pomimo wielu zmian w organizacji zachodzących na przestrzeni lat, nie zmieniła się idea, „by głosić Ewangelię z wykorzystaniem fal radiowych i przynosić ludziom nadzieję”¹⁷ – mówi Dedo, prezes Fundacji „GE”¹⁸. Obecnie produktem flagowym organizacji są reportaże radiowe. W niniejszym artykule skupimy uwagę właśnie na wybranych reportażach, niemniej jednak uważamy, że o innych obszarach działalności medialnej fundacji należy choćby wspomnieć, podobnie jak o podejmowanych przez nią różnych formach ewangelizacji. Pola ewangelizacyjnej aktywności organizacji obejmują wszystkie media: radio, telewizję, internet, fundacja prowadzi także działalność wydawniczą. Ewangelizacja odbywa się przez radiowęzły w zakładach karnych i aresztach śledczych. Profi-

¹² M. Welman, *Fundacja „Głos Ewangelii”. Nieść nadzieję*, „Słowo i Życie” 2006, nr 4, s. 30.

¹³ D. Biczysko, dz. cyt., s. 26.

¹⁴ Zob. M. Kwiecień, *50 lat działalności radiowej „Głosu Ewangelii”*. *Słowo drąży serca*, „Słowo i Życie” 2015, nr 4, s. 30.

¹⁵ Zob. M. Balcerak, dz. cyt., s. 45.

¹⁶ Zob. Biuletyn Informacyjny Fundacji „Głos Ewangelii” 2013. Warto podkreślić, że ok. 99% produkcji emitowanych jest w radiach komercyjnych. „Programy przekazywane są na zasadzie barteru: czas antenowy w zamian za gotowy reportaż” – czytamy w artykule M. Welman (dz. cyt., s. 31).

¹⁷ D. Biczysko, dz. cyt., s. 27.

¹⁸ Henryk Dedo współpracował z „Głosem Ewangelii” przed 1983 rokiem. W 1983 roku został dyrektorem, a w momencie przetomu, tj. w roku 1996, gdy formalnie zarejestrowano Fundację „Głos Ewangelii” w Krajowym Rejestrze Fundacji, objął stanowisko jej prezesa.

laktę uzależnień pracownicy fundacji prowadzą w szkołach i placówkach młodzieżowych (w odpowiedzi na głosy nauczycieli i rodziców uruchomione zostały programy „Młodość bez narkotyków” czy „Żyj poza klatką”), organizują obozy młodzieżowe. Szczegółowy opis wszystkich działań Fundacji „GE” odnaleźć można w pracy Magdaleny Balcerak¹⁹.

Jeśli mowa o działalności *stricto* medialnej, należy wymienić obok reportaży cykl 15-minutowych audycji radiowych poświęconych biblijnym rozważaniom, przygotowywanych przez Henryka Dedo i emitowanych co tydzień. Inną formą docierania ze Słowem Bożym oraz nadzieją do współczesnego słuchacza jest zainaugurowany kilka lat temu cykl króciutkich (ok. 100 sekund) rozważań pt. *Kropla wieczności*²⁰; są to myśli o charakterze etyczno-religijnym. Fundacja tworzy także słuchowiska biblijne oraz powieści radiowe w odcinkach. Kolejne pola działalności „GE” obejmują produkcję dokumentów telewizyjnych, m.in. *Bandyta*, *Metr nad ziemią*, *Adwokat ulicy*, oraz krótkometrażowych filmów dokumentalnych z cyklu *W klatce*.

Charakterystyka cyklu reportażowego *Życie jest piękne*

Cykl *Życie jest piękne* powstał z inspiracji zaprzyjaźnionego z fundacją człowieka biznesu, a przy okazji wiernego słuchacza. Mężczyzna, któremu bliskie są idee i misyjna dzielność „GE”, poprosił o przygotowanie płyty z reportażami, by móc ją ofiarować swoim klientom. Jako stały słuchacz, mający swoje ulubione audycje, zasugerował kilka tytułów, o pozostałe poprosił redaktorów fundacji. „Traktujemy płytę jako swego rodzaju wizytówkę” – mówi Kaspercak, dlatego na wydawnictwie „znalazły się, naszym zdaniem, najbardziej wartościowe treściowo i ciekawie zrealizowane pod względem warsztatowym reportaże”²¹. Tak w roku 2014 powstała pierwsza część cyklu zawierająca czternaście audycji. Dwa lata później, za sprawą kolejnej zachęty słuchacza, ukazała się druga edycja wydawnictwa *Życie jest piękne*, składającego się z jedenastu reportaży. Jak deklarował Kaspercak, w roku 2018 ukazała się część trzecia. Dokonując selekcji audycji, redaktorzy Fundacji „GE” nie kierowali się żadną kategorią tematyczną, prezentowaną sytuacją

¹⁹ Zob. M. Balcerak, dz. cyt.

²⁰ *Kropla wieczności* to cykl audycji z radia australijskiego. Fundacja „GE” od 2010 roku pięć razy w tygodniu tłumaczy je dla polskich słuchaczy. By wyjść naprzeciw zapotrzebowaniom i stylowi życia współczesnego odbiorcy, Fundacja „GE” podpisała umowę z firmą Materna Communications na przygotowanie darmowej aplikacji mobilnej (dostępnej na urządzenia z systemami Android i iOS) umożliwiającej odbieranie tych krótkich dźwiękowych wiadomości inspirowanych treściami Ewangelii. Zob. <https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.com.materna.muam.kroplawiecznosci&hl=pl> [dostęp: 31.07.2018].

²¹ Rozmowa telefoniczna autorki tekstu z Waldemarem Kaspercakiem.

bohatera czy też faktem, że dany reportaż został nagrodzony²² (choć takich nie brakuje²³). Wskaźnikiem wyboru było – wynikające z długiego doświadczenia – poczucie, że dana audycja jest wartościowa pod względem treści i formy.

Kategorie tematyczne w reportażach z cyklu *Życie jest piękne*

Dwupłytyowy cykl reportażowy, będący przedmiotem niniejszej publikacji, składa się łącznie z dwudziestu pięciu audycji. Dla przejrzystości wyводу postanowiłyśmy dokonać ich uszeregowania, a za najbardziej wyraziste kryterium uznaliśmy odniesienie się do podejmowanej przez autorów w poszczególnych reportażach tematyki (dominującego wątku). W efekcie uzyskaliśmy sześć rozłącznych kategorii, do których przyporządkowałyśmy wszystkie audycje²⁴.

1. Świadkowie historii

Grupa siedmiu reportaży zakwalifikowanych do tej kategorii odnosi się w różny sposób do tematyki związanej z II wojną światową oraz szeregu jej konsekwencji. Wątek relacji polsko-żydowskich i historii Żydów czasu wojny i okupacji, ale także te późniejsze, prezentują reportaże *Kto uratuje mojego Henryka*, *Zvi* i *Marsz Żywych*. Audycje *Nie jestem w stanie zapomnieć* i *Nasza wspólna historia* podejmują problematykę trudnych związków polsko-ukraińskich oraz rzezi wołyńskiej i akcji

²² Tamże.

²³ Audycje zamieszczone w wydawnictwach *Życie jest piękne* były doceniane i nagradzane na wielu konkursach. Reportaż *Adwokat ulicy* otrzymał – na ogólnopolskim konkursie reportaży radiowych i warsztatów reportażyowo-słuchowiskowych Lubostroń 2008 – wyróżnienie w kategorii monolog, dokument, reportaż społeczny „za głębię humanistycznego przesłania i walory warsztatowe”, a w 2012 roku pierwszą nagrodę na VII Polonijnym Festiwalu Multimedialnym „Polskie Ojczyzny 2012”. Reportaż pt. *Bombka szczęścia* zdobył nagrodę im. Witolda Zadrowskiego w kategorii premiera roku 2009 na Ogólnopolskim Konkursie Reportażystów Melchiorów. W 2010 reportaż *Boguś* na Ogólnopolskim Konkursie na Artystyczną Formę Radiową zdobył nagrodę specjalną Grand PiK, nagrodę radiosłuchaczy oraz nominację w kategorii premiera roku na Ogólnopolskim Konkursie Reportażystów Melchiorów 2009. Reportaż *Szepty dzieciństwa* zdobył nagrodę specjalną na Międzynarodowym Konkursie Artystycznych Form Radiowych Grand PiK 2013 oraz nagrodę specjalną w konkursie o Grand Prix KRRiT, nominację do Melchiorów 2013 oraz III nagrodę na XXIX Międzynarodowym Katolickim Festiwalu Filmów i Multimedialnych, a w 2015 roku reprezentował polską radiofonię na Prix Italia w kategorii producent niezależny. Reportaż *Kowal cudzego szczęścia* otrzymał Grand Prix KRRiT także w 2015 roku.

²⁴ Podział ten w pewnej mierze zązębia się z typologią zaproponowaną przez samych twórców w odniesieniu do audycji znajdujących się na płycie *Życie jest piękne* cz. II (znajdziemy w niej następujące grupy tematyczne: historia, społeczeństwo, niebezpieczna duchowość i narkotyki, misje, kryminalni, rodzina). Zob. <http://www.mobilnaparafia.pl/pl/biblioteka/zycie-jest-piekne> [dostęp: 1.08.2018].

„Wisła”, pozostałe dwa dokumenty zaliczone do tej kategorii – *Opowieści wujka Józefa* i *Pan jest pasterzem moim* – prezentują wspomnienia natury ogólnej związane z wojną.

2. Uzależnienia i niebezpieczna duchowość

W tej kategorii znalazło się sześć audycji: traktujących o narkomanii – *Tatusz co wybierasz?*, *Postanowienie sześciolatki*, alkoholizmie – *Boguś* czy okultyzmie – *Świat odlotów*, a także pokazujących przestępcze losy bohaterów – *Zabij go albo zmień* i *Młody wilk*.

3. Radość życia, pochwała stworzenia

To najmniej licznie reprezentowana grupa reportaży prezentujących pozytywną, jasną stronę życia. Pojawia się w niej dokument *Szepty dzieciństwa* – opowieść o starszym mężczyźnie zakochanym w pszczołach i całym dziele Stwórcy oraz tytułowe *Życie jest piękne* mówiące o czerpaniu radość z każdej cząstki otaczającego świata.

4. Osobowości

Wśród audycji zamieszczonych na dwóch płytach omawianego cyklu znajdują się reportaże opowiadające o wybitnych postaciach, ludziach dokonujących rzeczy niezwykłych, stanowiących dla innych autorytet i – często – poruszających jakieś zbiorowości. Taką postacią jest bohater audycji *Adwokat ulicy*, Artur Pawłowski, który w Kanadzie niesie bezdomnym i potrzebującym pomoc, także tę duchową. Podobną postawę służby narkomanom, bezdomnym, ale na gruncie rodzimym prezentuje bohaterka audycji *Kobieta roku*, lekarka Ilona Rosiek-Konieczna. Z kolei Robert Grenia, *Kowal cudzego szczęścia*, od ponad trzydziestu lat opiekuje się najbardziej potrzebującymi ze swojego sąsiedztwa.

5. Podróż/wyjazd misyjny

Znajdziemy tu reportaże dokumentujące podróże bohaterów, prezentujące wspomnienia z nimi związane. Dokument *Siostra Michaela od dziury w moście* opowiada o powołaniu do służby najuboższym polskiej dominikanki, siostry Michaeli Pawlik OP, która przez czternaście lat jako pielęgniarka służyła na misji w Indiach. Miejsce to stało się także celem podróży bohaterki reportażu *Ta co chodzi z aniołami*, podczas której dziewczyna pomagała umierającym, poznając duchowy świat tego kraju. Z kolei *Honia – dziewczyna Ugandy* to historia wyjazdu młodej Polki, Honoraty Wąsowskiej do Ugandy, by nieść pomoc potrzebującym sierotom.

6. Rodzina

Centralnym punktem reportaży z tej kategorii tematycznej jest rodzina, relacje między bliskimi – najczęściej rodzicami i dziećmi, niejednokrotnie skomplikowane, jak w dokumentach *Bombka szczęścia* – bardzo poruszającej i emocjonalnej

opowieści o kobiecie, której w dzieciństwie odebrano tatę – czy *Uczę się miłości od dzieci* prezentującym dramat chłopca dorastającego – co jest paradoksem sytuacji – w chrześcijańskiej rodzinie. Dwie ostatnie audycje – *Odrobina miłości to za mało* i *Do prawa, do lewa* podejmują problem rodzicielstwa zastępczego.

Obecność Boga i wątków religijnych w cyklu

Fundacja „GE” wśród swoich celów wskazuje misję ewangelizacyjną, która wypełniana jest m.in. poprzez podejmowanie różnorodnych, często trudnych tematów w reportażach radiowych. I choć religia nie jest – jak podkreśla Kasperczak²⁵ – wartością nadrzędną, co potwierdza przeprowadzona analiza (dla żadnego z reportaży religia nie jest tematem centralnym) – to da się dostrzec szereg wątków i motywów religijnych, odniesień do Boga wynikających bardzo często z drogi, jaką przebyli bohaterowie audycji. Reportaże fundacji mają charakter niejako ekumeniczny. Można w nich dostrzec zarówno wątki odnoszące się do religii chrześcijańskiej oraz różnych jej odłamów (i tych jest zdecydowanie najwięcej, m.in. *Adwokat ulicy* czy *Postanowienie sześciolatki*), ale i judaizmu (*Marsz Żywych*) czy hinduizmu (*Siostra Michaela od dziury w moście*). Odbiorca usłyszeć może o zasadach panujących w każdej z nich, poznać modlitwy, pieśni religijne czy też fragmenty Pisma Świętego.

Religia obecna jest w reportażach w różny sposób – jako jeden z tematów (np. *Siostra Michaela od dziury w moście*), element konstrukcji dokumentu (np. historia biblijna o synu marnotrawnym stanowi podstawowy komponent kompozycyjny reportażu *Boguś*; podobną funkcję w audycji *Uczę się miłości od dzieci* pełni modlitwa „Ojcze nasz”).

Różna w reportażach jest także obecność Boga. Zazwyczaj pojawia się On nieco w tle opowiadanej historii. W większości reportaży stanowi ważny punkt odniesienia w życiu bohaterów (np. *Młody wilk* czy *Ta co chodzi z aniołami*), w niektórych jednak widoczny jest jedynie marginalnie, wspomina się o Nim mimochodem (np. *Kobieta roku*, *Do prawa, do lewa*, *Marsz Żywych*) albo wręcz nie pojawia się wcale – i tych dokumentów jest najmniej (np. *Nasza wspólna historia*). Moment, w którym Bóg uwidacznia się w audycji, wynika z historii bohatera, aczkolwiek zależy to także od konstrukcji reportażu będącej efektem „kreacji” jego autora. Niekiedy już w pierwszych słowach można usłyszeć deklarację o roli Stwórcy w życiu bohatera (np. *Ta co chodzi z aniołami*) i jest ona podtrzymywana w kolejnych minutach nagrania. Kiedy indziej początkowe wyznanie sygnalizujące związek z Bogiem bardzo szybko ulega zaprzeczeniu, co wynikać może z różnych względów, jak chociażby z cierpienia wywołanego przez „prawych, chrześcijańskich rodziców” (*Uczę się miłości od dzieci*) czy też z oddziaływania środowiska, w które wniknął bohater

²⁵ Rozmowa telefoniczna autorek tekstu z Waldemarem Kasperczakiem.

(*Młody wilk*). Najczęściej jednak Bóg pojawia się blisko punktu kulminacyjnego audycji jako sprawca przełomu, ważnej przemiany (np. *Tatuś co wybierasz?*).

Obraz Boga wyłaniający się z reportaży cyklu *Życie jest piękne* także bywa zróżnicowany. Jego rolę w życiu bohaterów można przyporządkować do kilku podstawowych kategorii, które jednak wzajemnie się nie wykluczają, a uzupełniają, tworząc tym samym pełniejszy wizerunek Stwórcy. A są nimi następujące formy obecności Boga:

- Bóg wybawiciel, oswobodziciel, np. *Kto uratuje mojego Henryka*, *Zvi* (tu także powinności wobec Boga), *Pan jest pasterzem moim*, *Nie jestem w stanie zapomnieć* (tu również Bóg jako ten, który pozwala przebaczyć);
- Bóg jako wsparcie, źródło nadziei, np. *Adwokat ulicy*;
- Bóg jako podstawowa siła sprawcza, „wielki scenarzysta”, podstawowy wyznacznik życia, np. *Opowieści wujka Józefa*, *Życie jest piękne*, *Marsz Żywych* (tu także wątpliwości odnośnie do obecności Boga), *Ta co chodzi z aniołami*;
- Bóg – sprawca przemiany (ostatnia instancja odwoławcza dla bohaterów), np. *Świat odlotów*, *Zabij go albo zmień*, *Boguś*, *Tatuś, co wybierasz*, *Postanowienie sześciolatki*, *Młody wilk*;
- Bóg miłujący, sprawca dobra, któremu należy dziękować, otaczający opieką, np. *Bombka szczęścia*, *Honia – dziewczyna Ugandy*, *Do prawa do lewa*, *Ta co chodzi z aniołami*;
- Bóg w naturze, np. *Szepty dzieciństwa*.

Podsumowanie

Trudno wskazać inne niż tematyczne kryterium gatunkowości w przypadku radiowego reportażu religijnego. W „twardym centrum” tej odmiany umieszczamy reportaże, których tematem jest poszukiwanie sensu istnienia, które wypełnione są – na wzór kina religijnego – duchowymi i symbolicznymi znaczeniami²⁶. Dokumenty radiowe Fundacji „GE” nie zawsze *explicite* odnoszą się do religii i Boga, natomiast „posiadają istotną nadwyżkę znaczeń, pozatekstowy akompaniament czy specyficzną granicę otwierającą je na odczytania o charakterze religijnym”²⁷, poruszają emocje słuchacza i wywołują niejednokrotnie „uczucia numinotyczne”.

Cechą wspólną reportaży zgromadzonych w cyklu *Życie jest piękne* jest ich misyjność, która nie jest tożsama z religijnością. Misyjność ta kryje się w pozytywnej odpowiedzi na – zadane na okładce cyklu pytanie – czy życie naprawdę jest

²⁶ Zob. T. Sobolewski, *Poszukiwanie sensu*, w: *Ukryta religijność kina*, red. M. Lis, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2002, s. 12.

²⁷ M. Kempna, *Religijność jako paratekst. Na obrzeżach teorii filmu religijnego*, w: *Pogranicza audio-wizualności. Parateksty kina, telewizji i nowych mediów*, red. A. Gwóźdź, Universitas, Kraków 2010, s. 247.

piękne. Postawienie akcentu na treści przekazu wiąże się z tym, że jego głównym elementem jest głos bohatera. Muzyka pojawia się po to, by „przerwać” opowieści werbalną, stworzyć miejsce dla refleksji słuchacza lub by podkreślić klimat danej sceny. Reportażysta fundacji stara się nagrywać rozmowy w przestrzeni charakterystycznej dla życia bohaterów, dlatego dźwięki akustyczne budują wyraźną audioscenografię danych miejsc. Jednak zarówno muzyka, jak i efekty foniczne nigdy nie wysuwają się na plan pierwszy. Są zawsze elementem wzbogacającym słowo. Reportażysta unika swojego głosu, pozbawia przekaz dziennikarskich pytań, nie dodaje narracji odautorskiej (poza audycją *Adwokat ulicy*). Komponują audycje linearnie, w ciągu przyczynowo-skutkowym, a dynamikę opowieści wyznaczają losy bohatera. Losy te dowodzą, czasem wbrew wielu przeciwnościom, że życie jest piękne.

Bibliografia

- Bachura-Wojtasik J., Sygizman K., *Autonarracje w reportażu radiowym*, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna” 2016, nr 12(4), s. 107–120.
- Balcerak M., *Współczesne formy ewangelizacji na przykładzie Fundacji „Głos Ewangelii”*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. hab. Bogusława Milerskiego, prof. ChAT, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Warszawa 2014.
- Białek M., *Polski reportaż radiowy. Wybrane zagadnienia*, Scriptorium, Poznań–Opole 2010.
- Biczysko D., „Wiara przecież rodzi się ze słuchania”. Rozmowa z Henrykiem Dedo i Waldemarem Kasperczakiem, *reportażystami Fundacji „Głos Ewangelii”*, „Głos Ewangeliczny. Kwartalnik Kościoła Ewangelicznych Chrześcijan” 2006, jesień, s. 26–28.
- Biuletyn Informacyjny Fundacji „Głos Ewangelii” 2013.
- Bogołębska B., *Religijność we współczesnych reportażach*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2018, nr 1(27), s. 37–47.
- Czarnek P., Klimczak K., *Rola muzyki we współczesnym reportażu radiowym*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica” 2012, nr 3(17), s. 171–181.
- Jankowska J., *Sztuka reportażu radiowego*, w: *70 lat Polskiego Radia*, Polskie Radio, Warszawa 1995, s. 101–111.
- Kaziów M., *O dziele radiowym. Z zagadnień estetyki oryginalnego słuchowiska*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973.
- Kempna M., *Religijność jako paratekst. Na obrzeżach teorii filmu religijnego*, w: *Pogranicza audiowizualności. Parateksty kina, telewizji i nowych mediów*, red. A. Gwóźdź, Universitas, Kraków 2010, s. 243–261.

- Klimczak K., *Reportaż radiowy – definicja i podział*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica” 2011, nr 1(14), s. 123–133.
- Klimczak K., *Reportaże radiowe o krzywdzie i cierpieniu*, Primum Verbum, Łódź 2011.
- Kwiecień M., *50 lat działalności radiowej „Głosu Ewangelii”*. *Słowo drąży serca*, „Słowo i Życie” 2015, nr 4, s. 30–31.
- Lewek A., *Mass media w służbie ewangelizacji*, „Studia Theologica Varsaviensia” 1998, nr 2(36), s. 92–97.
- Pleszkun-Olejniczakowa E., *O reportażu radiowym*, w: *Reportaż w dwudziestoleciu międzywojennym*, red. K. Stępnik, M. Piechota, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004, s. 115–123.
- Pleszkun-Olejniczakowa E., *O reportażu radiowym, jego pochodzeniu, definicji i próbach podziału*, w: *Seminarium reportażu radiowego poświęcone prezentacji i dyskusji nad radiowym dokumentem artystycznym*, Kazimierz Dolny, 19–22.10.2003, s. 33–50.
- Sobolewski T., *Poszukiwanie sensu*, w: *Ukryta religijność kina*, red. M. Lis, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2002, s. 12.
- Śpiewak R., *Obecność katolickich treści religijnych w mediach publicznych po ustawie medialnej z 1992 roku*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2018, nr 1(27), s. 170–171.
- Welman M., *Fundacja „Głos Ewangelii”. Nieść nadzieję*, „Słowo i Życie” 2006, nr 4, s. 30–31.
- „Życie jest piękne”. *Inspirujące reportaże*, producent Fundacja „Głos Ewangelii”, partnerzy wydania – Mobilna Parafia i Materna Communications, 2014.
- „Życie jest piękne II”. *Poruszające reportaże*, producent Fundacja „Głos Ewangelii”, partnerzy wydania – Mobilna Parafia i Materna Communications, 2016.
- <http://www.mobilnaparafia.pl/pl/biblioteka/zycie-jest-piekne> [dostęp: 1.08.2018].
- <https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.com.materna.muam.kroplawiecznosc&hl=pl> [dostęp: 31.07.2018].

Joanna Bachura-Wojtasik, Paulina Czarnek-Wnuk, Kinga Sygizman

Życie jest piękne. Szkic o cyklach reportaży radiowych Fundacji „Głos Ewangelii”

Streszczenie

Artykuł omawia reportaże radiowe przygotowane przez Fundację „Głos Ewangelii”. Cykle reportaży *Życie jest piękne* zostały zanalizowane i zinterpretowane pod kątem tematyki, zastosowanych środków dźwiękowych oraz obecności wątków religijnych i Boga. Wybrany materiał audialny pozwolił również na wskazanie ogólnych cech stylu reportaży Fundacji „Głos Ewangelii”.

Słowa kluczowe: radio, reportaż, misja, religijność.

Life is Beautiful (Życie jest piękne). An Essay About a Series of Radio Documentaries by Głos Ewangelii Foundation

Summary

The article discusses a series of radio documentaries produced by Evangelical Voice (Głos Ewangelii) Foundation. *Life is Beautiful* has been analyzed and interpreted in categories of subject, use of acoustic elements and themes of religion and god. Moreover, the selected radio programs allowed to indicate a general style of Evangelical Voice Foundation feature documentaries.

Keywords: radio, documentary, mission, religiosity.

Joanna Bachura-Wojtasik – dr, adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego, medioznawca, teoretyk radia. Jest autorką książki *Odśłony wyobraźni. Współczesne słuchowisko radiowe* (2012) oraz współautorką (razem z Elżbietą Pleszkun-Olejniczakową i Aleksandrą Pawlik) książki *Dwa*

Teatry. Studia z zakresu teorii i interpretacji sztuki słuchowiskowej (2011). Podstawą jej zainteresowań badawczych jest radioznawstwo, przede wszystkim artystyczne gatunki radiowe – słuchowisko, reportaż, *feature*. Interesuje ją także współczesna kultura – jej przemiany, właściwości, funkcje oraz antropologia kulturowa. Pełni funkcję sekretarza ds. numerów dziennikarskich kwartalnika „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica”.

Paulina Czarnek-Wnuk – dr, adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UŁ, członek Łódzkiej Szkoły Radioznawczej. Autorka dysertacji doktorskiej pt. *Rodzaje rozrywki w polskiej radiofonii komercyjnej* obronionej w 2015 roku, ponad 30 artykułów naukowych w czasopismach i monografiach, redaktor monografii zbiorowej i dwóch numerów punktowanego czasopisma naukowego. Uczestniczka około 40 konferencji krajowych i międzynarodowych. Prowadzi badania naukowe poświęcone szeroko pojętemu medium audialnemu, skupiające się wokół takich pól, jak: rozrywka w radiu, reportaż radiowy, multimodalność radia, nowomediaalne oblicza radia (szczególnie aplikacje mobilne rozgłośni oraz społeczności tworzone przez nadawców w sieci), wizualizacja dźwiękowa, ekologia dźwięku czy *soundscape*.

Kinga Sygizman – dr, adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego. Członkini Łódzkiej Szkoły Radioznawczej. Autorka artykułów naukowych dotyczących artystycznych form radiowych, głównie reportażu radiowego. Jej badania naukowe koncentrują się wokół teorii gatunku i narracji radiowej, czerpią także z tożsamości narracyjnej i filozofii spotkania. Autorka książki *Radiowe reportaże o krzywdzie i cierpieniu* (2011). W ostatnich latach bierze udział w projektach polegających na tworzeniu audiodeskrypcji dla osób niewidomych.